

Ekonomik Coğrafyada Değişen Yaklaşımlar ve Yeni Perspektifler

Changing approaches and new perspectives in economic geography

Nuri Yavan*

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara

Ekonomik coğrafya, paradigmasal açıdan geçmişten günümüze önemli bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Gerçekten de son 50 yılda dünyada genelde beşeri coğrafyaya, özelde de ekonomik coğrafyaya hâkim olan yaklaşımlar zaman içinde büyük ölçüde değişmiştir. Ekonomik coğrafyanın entelektüel gidişatında ortaya çıkan bu yaklaşım değişiklikleri, son on yılda Anglo-sakson literatüründe ekonomik coğrafyanın tarihi, felsefesi ve yöntemi üzerine yapılan çalışmaların artmasına yol açmıştır. Öte yandan Türk ekonomik coğrafyasında felsefi yaklaşım, yöntem ve teorik düşünceye olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu çerçevede bu makalenin amacı ekonomik coğrafyanın gelişim sürecini ortaya koyarak, ekonomik coğrafyada değişen ana yaklaşımları ve yeni perspektifleri açıklamak ve böylece Türkiye’de yapılacak çalışmalar için çağdaş bir pozisyon oluşturmaktır. Ekonomik coğrafyanın tarihi ve felsefi gelişimi incelendiği zaman, ekonomik coğrafyacılar tarafından farklı zamanlarda benimsenen dört ana yaklaşımın bulunduğu görülmektedir. Bunlar; (1) geleneksel yaklaşım (1889-1955), (2) mekânsal analiz yaklaşımı (1955-1975), (3) politik ekonomi yaklaşımı (1975-1995) ve kurumsal/kültürel yaklaşım (1995-günümüz). 1900’lü yıllarından başında bölgesel tasnif ve tasvire dayalı olarak gelişen geleneksel yaklaşım 1950’lerde terk edilmiş ve yerini 1950’lerin sonu ve 1960’ların başında kantitatif analiz teknikleri ve kavramlarındaki gelişmeye bağlı olarak mekansal yaklaşıma bırakmıştır. Mekânsal analiz yaklaşımı, 1970’ler ve 1980’lerde Marksist politik ekonomi yaklaşımı ile yer değiştirmiştir. 1990’lar kültürel ve kurumsal perspektifin ekonomik coğrafyada önemli bir yaklaşım olduğu dönemdir. Bugün çağdaş ekonomik coğrafya içinde bir yanda mekansal analiz paradigması hakim iken, öbür yandan Marksist orijinli politik ekonomi yaklaşımı ile kurumsal/kültürel yaklaşım hakim durumdadır. Politik ekonomi yaklaşımı ile kurumsal/kültürel yaklaşım çoğu zaman içe içe geçen perspektifler olup, iki yaklaşımı birbirinden ayırt etmek gittikçe güçleşmektedir. Zaten 1990’ların ortalarında ortaya çıkan kurumsal/ kültürel yaklaşım esas olarak politik ekonomi yaklaşımını benimseyen coğrafyacılar tarafından geliştirilmiştir. Dolayısıyla iki yaklaşım farklılıklarına rağmen kolaylıkla aynı grup altında toplanabilir. Sonuç olarak ekonomik coğrafya içerisinde mekansal analiz yaklaşımının önemi zaman içinde göreceli olarak azalırken, politik ekonomi ve kurumsal/kültürel yaklaşım hakim paradigma durumuna gelmiştir. Ancak “*Uluslararası Ticaret ve Ekonomik Coğrafya*”ya yaptığı katkıdan dolayı “*2008 Yılı Nobel Ekonomi Ödülü*”nü alan Paul Krugman tarafından geliştirilen Yeni Ekonomik Coğrafya Modeli ile mekansal analiz yaklaşımı ekonomik coğrafya içinde yeniden önem kazanmıştır. Sonuç olarak ekonomik coğrafya yaklaşım bakımından mekansal analizden politik ekonomiye oradan da kurumsal/kültürel yaklaşıma doğru bir paradigmasal kayma yaşamıştır. Paradigmasal dönüşümün yaşandığı bu süreçte, doğal olarak hem araştırma konuları hem de araştırma metotları eskiye nazaran farklılaşmıştır.

* İletişim yazarı: N. Yavan, e-posta: nyavan@humanity.ankara.edu.tr

